

«ایران» به بهانه پخش سریال «پایتخت» به بررسی تأثیرگذاری موسیقی فولک ایران می‌پردازد

گزارش

نداسیجانی روزنامه‌نگار

علاقه‌مندان به سریال‌های تلویزیونی مجموعه «پس از باران» را خوب به خاطر دارند. شاید این عجیب بودن و مانوس شدن بیشتر مربوط به موسیقی این سریال باشد. صوت دل‌انگیز فریدون پوررضا در پهنای گسترده

جنگل‌های کیلان و نغمه‌هایی که گویا از جان و دل برمی‌خیزد. در سریال «کوچک جنگلی» هم همین خاطره‌ها تداعی می‌گردد. گویا این موسیقی است که مخاطب را هدایت می‌کند نه فیلمنامه. اقتدر مسحور آن می‌شود که ماه‌ها و حتی سال‌ها بعد از آن همچنان در ذهن‌ها مرور می‌شود و با خود زمزمه می‌کنی و خاطره فیلم را می‌یادی. این روزها سریال پایتخت هم همین حال و هوا را دارد. موسیقی تیتراژ که پخش می‌شود بی‌آنکه با زبان و گویش

منطقه آهسنا باشی، ناخودآگاه شور و سیهی ایجاد می‌شود. نغمه‌های «ل» و «ا» و «غزله» که دربرگیرنده بخشی از موسیقی مازندران است از بطن طبیعت «شیرگاه» سرزیرمی‌شود و روح و جان مخاطب را در دل آن طبیعت زیبا رها و آسوده می‌کند و این همان معجزه موسیقی است. کما اینکه در سریال «نون» هم که دربرگیرنده موسیقی کردستان است، همین تبادل احساسات دیده می‌شد. محمدرضا اسحاقی گرچی که از اساتید پیشکسوت موسیقی مازندران است

موسیقی نواحی جایگاهی در رسانه ملی ندارد

پیمان بزرگ‌نیا، پژوهشگر موسیقی نواحی ایران در گفت‌وگو با «ایران»، درباره نقش و اثرگذاری موسیقی تیتراژ سریال‌ها در معرفی بیشتر و بهتر موسیقی فولک مناطق مختلف کشورمان اظهار داشت: «ابتدا باید بگویم اغلب موسیقی‌های اقوام که در تیتراژ سریال‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد، آهنگسازی محسوب نمی‌شود و در واقع همان ملودی‌های موسیقی نواحی است که با سبب سبک‌سازی و سمپل‌ها تلفیق شده و موسیقی دیگری را به مخاطب ارائه می‌دهد، اما با این اوصاف با توجه به شرایط موجود، پرداختن به این گونه از موسیقی‌ها همچنان جای تحسین دارد. به این علت که متأسفانه موسیقی نواحی جایگاهی در رسانه ملی ما ندارد و اگر هم کم و بیش دیده و شنیده می‌شود، اغلب نمونه‌های غیراصل و ضعیفی هستند که به گفته اغلب تهیه‌کننده‌های تلویزیون به دلیل عدم تخصص بودجه این گونه پرداخته شده است. صحبت سبب با بارها با خود بنده هم مطرح شده. به همین سبب امکان بهره‌بردن و معرفی نمونه‌های بسیار خوب، اصیل و تأثیرگذار از نوع موسیقی‌ها در رسانه ملی وجود ندارد و اغلب آثار که شنیده می‌شود، به مثالی طور که قبل‌تر اشاره کردم، تلفیق ملودی‌های موسیقی مناطق با سمپل است که خروجی آن دیگر موسیقی نواحی محسوب نمی‌شود. یعنی فقط گویش بومی است و ملودی آن دستخوش تغییرات شده است.»

فیروز و دورمندان از موسیقی اصیل اقوام ایران او در پاسخ به این سؤال که چرا آهنگسازان یا تهیه‌کنندگان و کارگردانان سریال‌ها کمتر از موسیقی‌های فولک بهره می‌برند، گفت: «از نگاه من یک بخش آن به عدم شناخت عوامل کار برمی‌گردد. محدث دیگر عدم خودباوری است؛ چرا که اغلب دوستانی که در عرصه موسیقی فعال هستند بویژه موسیقی نواحی، به نوعی تحت تأثیر پروپاگاندای فضای مجازی یا فضای تبلیغاتی قرار گرفته‌اند. فضاهایی که اغلب به معرفی موسیقی‌های غیر ایرانی یا فیوزن می‌پردازد و از آن تأثیر گرفته‌اند و این تبعیض‌ها در رفتارهای شنیداری آنها دیده می‌شود. در واقع باید بگویم جریان سازی در موسیقی‌های دیگر موجب شده به اصرار موسیقی نواحی را هم به شکل فیوزن ارائه کنند. نمی‌دانم چه اصراری است؟ اما در دهه ۷۰ ارائه این نوع موسیقی‌ها به شکل شورمان بود. مانند موسیقی سریال «روزی روزگاری» یا «تنگ سریر» و... موسیقی‌هایی که از جنس عادت همان نواحی بودند و از آن صدای سازهای بالابان، تنبور، دوزله و... به گوش می‌رسید و غیر ایرانی نبودند و به همین نسبت تأثیر عمیق‌تری داشتند. این در حالی است که دوستان تنظیم کننده یا آهنگساز ما برای این نظرند بهره‌بردن از موسیقی فیوزن تأثیرگذارتر است اما به عقیده من به کارگیری سازهای مناطق، نقش و اثرگذاری بیشتری دارد به‌ویژه در خود آن منطقه. به‌طور مثال در قسمت‌های قبلی سریال «پایتخت» شنیده شدن آواز استاد اسحاق گرچی و روایت زیبای منظومه صنم تأثیر بسیاری در مخاطب داشت تا آنجا که موجب شد آن آلودها و سمپل‌های به کار گرفته شده از فضای ذهنی مخاطب دور شود.»

پیمان بزرگ‌نیا؛ پژوهشگر موسیقی نواحی ایران

دست‌های پشت پرده به دنبال برندسازی و سفارش است

به گفته بزرگ‌نیا: «موسیقی‌هایی که از رادیو و تلویزیون به عنوان موسیقی بختیار یا آذری و... پخش و شنیده می‌شود، بیشترشان موسیقی پکرو اصیل نبوده و به موسیقی پاپ شباهت دارند. شاید به گمان عوامل، این نوع کارها بیشتر مورد توجه مخاطب است. اما آیا در خصوص موسیقی نواحی فضای فراخی وجود دارد؟ آیا این رسانه معرفی در موسیقی نواحی ایران بوده است؟ بار دیگر تأکید می‌کنم عموماً هنرمندان موسیقی نواحی ایران در رسانه ملی مطرح نشده‌اند و اگر هم هنرمندی مطرح شده و کنسرتی برگزار کرده به واسطه تلاش خودش در منطقه و فضای مجازی بوده یا آنکه مردمان همان خطه این هنرمند را برجسته کرده‌اند.»

سازهای غربی، سازهای اصیل را به حاشیه برده‌اند

او می‌گوید: «برخی دوستان می‌گویند ما دنبال تجدید نیستم اما بایستی بگویم ایران به لحاظ موسیقایی از فرهنگ و هنری غنی برخوردار است و این فرهنگ در تمامی کشور گسترده بوده و مختص به منطقه خاصی نیست. بنابراین نیازی نیست که نواحی غربی استفاده کنیم. اگر هم پنا به هر دلیلی استفاده شد، نباید پرزنگ باشند چرا که سازهای اصیل خودمان در حال فراموشی هستند و یک دلیل بی‌توجهی آن رسانه ملی است. حتی در شبکه‌های استانی هم آن‌طور که شایسته این نوع هنر و موسیقی است به آن پرداخته نمی‌شود. رسانه ملی در معرفی موسیقی ایرانی باید اثرگذار باشد اما متأسفانه هیچ‌گاه در این زمینه نگاه حمایتی سفت و محکمی صورت نگرفته است. سال‌هاست اهالی موسیقی ایرانی در این زمینه سخن‌ها گفتند ولی کو گوش شنوا؟»

الگو برداری از موسیقی‌های غربی در تولیدات ایرانی

صادق چراغی آهنگساز تیتراژ ماندگار «تنگ سریر» که معرف موسیقی فولک است، درباره تولید موسیقی اقوام ایران در سریال‌ها و اثرگذاری آن در معرفی بیشتر موسیقی مناطق مختلف کشور بیان کرد: «خود من به شخصه طی این سال‌ها تلاشم این بوده موسیقی اقوام ایران و سازهای این مناطق را بیشتر به مردم معرفی کنم. اما در پاسخ به این سؤال باید از سوی دیگری به این تولیدات نگاه داشت و بررسی کرد. چرا که برخی از موسیقی‌هایی که با عنوان فیلم و سریال در تلویزیون ساخته می‌شوند بسیار آسیب‌زننده هستند. به این دلیل که سال‌هاست که در موسیقی به اصطلاح فیلم و سریال‌های ایرانی آنچه که بیان می‌شود، هوبت باختگی است.»

در اتاق فکر رسانه ملی چه می‌گذرد؟

او درباره نقش رسانه ملی در تشویق و ترغیب آهنگسازان و عوامل فیلم

در تولید موسیقی فولک (رسانه ملی برای هنر و اندیشه اتاق فکری ندارد و اگر هم اتاق فکری تشکیل شده به اشتباه شکل گرفته است. در حال حاضر آدم‌هایی به بخش‌های مرتبط صدا و سیما رفت و آمد دارند تا آشنایی کم با هنر و اندیشه تا افرادی با اندیشه‌های هنری. خیلی وقت است آدم‌های هنری متعددی را می‌شناسم که با صدا و سیما قهرند و به نظر من رسانه ملی برای پایان دادن به این داستان نیاز به یک خانه تکانی دارد.»

صادق چراغی: کنسرت‌های موسیقی در شهرها و شهرستان‌ها برگزار می‌شود و بسیار مورد استقبال مردم قرار می‌گیرد اما رسانه از مردم عقب افتاده است و باز هم تأکید می‌کنم به یک خانه تکانی نیاز دارد

سریال در ایران چندان خوشبین‌ناشم. جالب اینکه برخی از این موسیقی‌ها که از هوبت ایرانی برخوردار نیستند، در جشنواره‌های دولتی جایزه هم دریافت کرده‌اند. تولیداتی الگو برداری شده از موسیقی‌های غربی که بجز فیلم قرار گرفته و مورد پذیرش کارگردان‌ها است. آقای حسین علیزاده در مصاحبه‌ای اشاره کرد به آن میزان که ما فیلم‌ها خوب می‌بینیم، کارگردان‌ها هیچ‌گاه موسیقی خوب گوش نمی‌دهند. بنابراین نسبت به این موضوع ناگاه هستند و از نگاه آنها هرچه هوبت باخته‌تر و غربی‌تر، گویا کارا صولی‌تر است. در هر حال اگر گوششی در معرفی سازهای ایرانی بویژه سازهای اقوام که مظلوم واقع شده‌اند، صورت بگیرد بسیار استقبال خواهیم کرد.» این نوازنده درباره کم لطفی یا کم توجهی برخی آهنگسازان در تولید موسیقی‌های فولک در تیتراژها اظهار کرد: «از نگاه من مسأله اول به مطلع نبودن و یا کم دانش بودن این افراد برمی‌گردد. مسأله دیگر اینکه از دوره پهلوی گرایش به تولیدات غربی باب شد؛ گویا هنرمندان هرچه غربی‌تر باشند درست‌ترند و یک تعبیر نادرست در این ماجرا دخیل است. اما پس از آن هم علی‌رغم شعارهای غرب ستیزانه، غرب‌گرایی بسیار اوج گرفت و همچنان باقی ماند و مستولان رسانه ملی و دیگران براین نظریه دهه و سده نسل به نسل منتقل شد. سازها و موسیقی‌هایی که هزاران سال عمر دارند و همین مردم از آن صیانت کرده‌اند، نمونه آن پایتخت تولید شود، برای همه جای تعجب بود آیا چنین راه‌هایی می‌شود و بسیار مورد استقبال چراغی در ادامه صحبت‌هایش به تولیدات خوب در حوزه نمایشی اشاره کرد و گفت: «بیا وجود اتفاقاتی که در حوزه موسیقی شاهد بودیم در همان

<p>پایتخت</p> <p>پایتخت یک مجموعه تلویزیونی کمدی خانوادگی ایرانی است به کارگردانی سیروس مقدم و تهیه‌کنندگی الهام غفوری که از شبکه یک صدا و سیما پخش می‌شود. موسیقی این سریال ساخته آریا عظیمی‌نژاد است.</p>	<p>نون، خ</p> <p>«نون خ» نام مجموعه تلویزیونی است به کارگردانی سعید آقاخانی و تهیه‌کنندگی مهدی فرجی که از شبکه یک پخش می‌شد. صادق آرمند آهنگساز این سریال است که در معرفی هرچه بهتر ظرفیت‌های غنی موسیقی در مناطق کردنشین تلاش بسیاری داشته است.</p>	<p>تنگ سریر</p> <p>تنگ سریر مجموعه تلویزیونی ایرانی است که در فاصله سال‌های ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۱ به کارگردانی امراالله احمدجو ساخته شد. موسیقی خاطره‌انگیز تیتراژ و متن سریال تنگ سریر ساخته صادق چراغی است.</p>	<p>ابلدا</p> <p>«ابلدا» یک مجموعه تلویزیونی ایرانی به کارگردانی رامنا قویلد و تهیه‌کنندگی سعید علیرضا سیط احمدی است که از شبکه یک پخش شد. تیتراژ پایانی این سریال قطعه «دایه دایه» است که به خوانندگی رضا سقایی هنرمند معروف لرستان اجرا شده است.</p>	<p>روزی روزگاری</p> <p>روزی روزگاری مجموعه‌ای تلویزیونی به کارگردانی و نویسندگی امراالله احمدجو است که در سال‌های ۱۳۷۰-۱۳۷۱ از شبکه یک تلویزیون ایران پخش شد. موسیقی درخشان این مجموعه اثر فرهاد فرخ‌الدینی است.</p>	<p>کوچک جنگلی</p> <p>کوچک جنگلی یکی از سریال‌های تلویزیون ایران در دهه ۱۳۶۰ است که در ژانر تاریخی و سیاسی به کارگردانی بهروز افخمی ساخته شده است. آهنگسازی و تنظیم موسیقی این سریال از کارهای سعیدمحمد میرزمانی است و توجز زاهدی و ناصر مسعودی، تیتراژ آن را بر اساس یک لالایی قدیمی کیلانی خوانده‌اند.</p>	<p>پس از باران</p> <p>مجموعه تلویزیونی به کارگردانی و نویسندگی سعید سلطانی و تهیه‌کنندگی اسماعیل عقیقه سال ۱۳۷۹ از شبکه سه سیما پخش شد. موسیقی این مجموعه به دو بخش تقسیم شد؛ موسیقی متن از کارهای سعید انتاری است و موسیقی محلی کیلکی توسط محمدولی مظفری ساخته شده و زنده‌یاد فریدون پوررضا خواننده است.</p>
--	---	---	--	---	--	--

موسیقی اقوام ایرانی همراه بود